

Historia muuttaa maisemaa

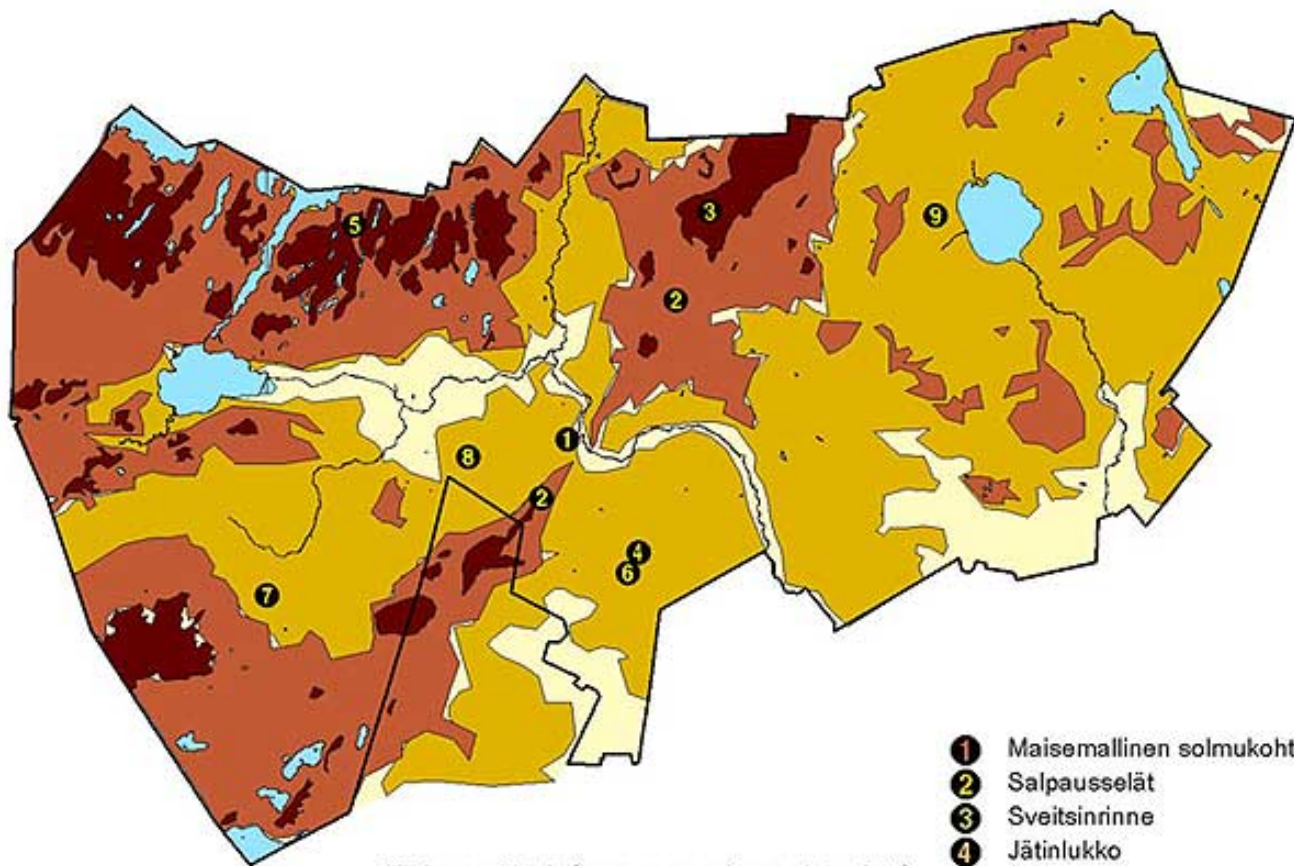
Joet maisemassa

Harjut ja kallioselänteet

Ihminen ja muutokset maisemassa

Tiet ja rautatiet

Hyvinkääläistä luonnonmaisemaa on muovannut jäätiköityminen ja jään sulamisvaiheet enemmän kuin mikään muu toiminta. Tuloksena on maisema, joka on ainutlaatuinen koko maapallolla Salpausselkämuodostumiseen ja pitkittäisharjuineen.

Korkeussuhteet (mpy=merenpinnan yläpuolella)

3 0 3 6 kilometriä

- 1 Maisemallinen solmukohta
- 2 Salpausselät
- 3 Sveitsinrinne
- 4 Jätinlukko
- 5 Usmin kalliolaet
- 6 Jätinkatu
- 7 Kurkisuo
- 8 Petkelsuo
- 9 Ritassaarensuo-Järvisuo

Copyright, Maanmittauslaitos

Salpausselkä I erottuu keskellä koillis-lounais-suuntaisesti: Vantaanjoki halkaisee Salpausselän maiseman solmukohdassa.

Maisema alkoi muovautua noin 11 000 vuotta sitten viimeisen jääkauden mannerjään reunan vetäytyessä luoteeseen ja paljastaessa hiljalleen nousevan maan. Hyvinkään seutu sai merkittävimmän tunnuspiirteensä Salpausselän harjuselänteen jään sulamisen pysähtyessä 200 vuodeksi. Sulava jää kuljetti irtonaista maa-ainesta jään reunaan ja kasasi sen sitten koillisesta lounaaseen kulkevaksi glasifluviaaliseksi selännteeksi, joka nousee Hyvinkään seudulla 120 - 130 metrin korkeuteen - noin 40 metriä ympäristöään korkeammalle. Samalla muodostui pohjois-eteläsuuntaiset harjut Sveitsinrinteeseen ja Jätinlukon alueelle.

Jään reunan vetäytyttyä ja valtameriyhteyden katkettua nousi veden pinta 150 metrin tasolle. Baltian jääjärveksi kutsutun itämeren vaiheen myrskyt huuhtoivat kaikkein korkeimmat kalliohuiput paljaksi maa-aineksesta. Nämä Usmin korkeimmat kalliolaet ovat edelleen paljaita. Yoldiamerivaiheen ajoilta ovat peräisin monet muinaisrannat. Tärkein näistä on Suomiehessä sijaitseva 200 metriä pitkä ja 10 - 20 metriä leveä Jätinkatu.

Noin 9500 vuotta sitten rantaviiva oli jo nykyisen Hyvinkään eteläpuolella. Suuria järviä kuroutui ja eloperäisiä kasviaineksia alkoi kasautua niihin. Maan edelleen kohotessa ja kuivattaessa järviä ne soistui. Näin muodostuivat suuret suoaltaat Kurkisuo ja Petkelsuo Hyvinkään eteläosiin ja Ritassaarensuo ja Järvisuo itäpuolelle. Syvään veteen ja rantavyöhykkeeseen syntyivät hienosedimenttitasangot Hyvinkään seudun etelä- ja kaakkoisosiin. Näille hiesu- ja savialueille raivattiin ensimmäiset pellot.

Kurkisuo © Arto Rantanen

Joet maisemassa

Joet ovat jääneet melko huomaamattomiksi maisemassa laajoihin savitasanteisiin selkeästi hahmottuvan jokilaakson keskelle. Maisemallisen solmukohdan muodostaa Salpausselän ja Vantaanjoen risteyskohta Hyvinkäänkylässä. Solmun kautta eteläsuomalainen maisema jatkuu laajoina savitasanteina Kytjärvelle ja Vantaanjokilaaksossa Hyyppärän peltoalueille asti.

Harjut ja kallioselänteet

Salpausselät muodostavat oman, ympäristöstään voimakkaasti poikkeavan maisematyyppin. Ne ovat geomorfologialtaan vaihtelevia muodostumia, jotka koostuvat erityyppisten lajittuneiden ainesten muodoista ja moreenista. Niihin liittyy ympäröivillä savitasanteilla laajat soistuneet alueet, joiden syntyyn on vaikuttanut harjualueiden runsas pohjavesi.

Selänteet ovat voimakkaasti huuhtoutuneita kalliomoreeniselänteitä. Kasvuolosuhteet lakialueilla ovat karut. Kaupungin luonteispuoliset alueet liittyvät Usmin laajan kallioselänteen kautta Järvi-Suomen ylänköalueisiin. Usmin alue on laaja yhtenäinen kalliomassiivi, jonka useissa kapeissa murroslaaksoissa on järviä ja lampia.

Usminkallio © Arto Rantanen

Ihminen ja muutokset maisemassa

Luonnon ehdoilla elävä ihminen on aina etsiytynyt maiseman edullisimmille ja vetovoimaisimmille alueille, raivannut alueita ja käyttänyt hyödykseen luontoa. Näin on muodostunut perinteinen kulttuurimaisema eli alueelle tyypillinen maisemakuva.

Usein ensimmäiset ihmisasumuksen merkit löytyvät harjualueelta. Vantaan rannoilla lienee kuljettu noin 5 000 - 6 000 vuotta sitten kalastus- ja metsästysmatkoilla. Kokonaisuutena alueen harjumetsät olivat erämaita vielä 1 100 - 1 200 luvuilla ja ilmeisesti vasta 1 600 - 1 700 lukujen tervanpoltto ja sahatavaran kysyntä aiheuttivat muutoksia Salpausselkien ja muiden harjualueiden maiseman tilaan.

Hyvinkään vanhimmat kylät ja asuinpaikat sijaitsivat Suomiehessä, Hyvinkäänkylässä, Ridasjärven harjuselänteellä ja Kytäjärven ympäristössä.

Tiet ja rautatiet

Liikenteellä on ollut merkittävä vaikutus Hyvinkään syntyhistoriaan ja rakentumiseen. Ikivanha kantatie Helsingistä Hämeeseen kulki Hyvinkäänkylän läpi, jossa jo 1 500-luvulla tiedetään olleen kestiekievari matkustavaisia varten. Helsinki-Hämeenlinnan rautatien rakentaminen ja Hyvinkää-Hanko radan rakentaminen 1857 - 1873 loivat perustan paikkakunnan kehitykselle. Ensimmäinen sysäys teollisuudelle oli vuonna 1892 perustettu pieni villakehräämö. Tästä vaatimattomasta alusta kehittyi kaupunki, jonka asukasmäärä on vuosituhannen vaihtuessa hieman yli neljäkymmentätuhatta.

Viimeisintä vaihetta asutuksen laajenemisessa edustaa loma-asutus erämaaselänteiden järvien rannoille, joilla sijaitsee useita lomakylätyyppisiä vapaa-ajan yhdyskuntia, kuten Sääksjärven ympäristö, Sykäri, Keravanjärvi ja Usmin alue.

Hyvinkää vuonna 1850

1. Helsingin-Hämeenlinnan maantie
2. Maantie Vaiveroon talvitie Kuruun

Hyvinkää vuonna 1890

1. Helsingin-Hämeenlinnan maantie
2. Päärata
3. Hangonrata
4. Rautatieasema

Hyvinkää vuonna 1940

1. Hyvinkäänkatu-Hämeenkatu
2. Päärata
3. Hangonrata
4. Karkkilan-Kytäjän rata
5. Rautatieasema ja posti
6. Kirkko
7. Villatehdas
8. Siltakatu

Hyvinkää vuonna 1990

1. Uudenmaankatu-Hämeenkatu
2. Päärata
3. Hangonrata
4. Rautatieasema ja vanha posti
5. Vanha kirkko
6. Villatehdas
7. Siltakatu

Selitykset:

	Rautatie		Teollisuus- tai varastoalue
	Maantie		Tori
	Joki		Julkinen rakennus
	Metsä- tai suoalue		Hautausmaa
	Pelto		Kauppakatu
	Puutarha tai puisto		Kerrostalo- valtainen alue
	Pientalo- tai huvila- asutus		